

УДК: 159.923.5

© Іванченко А.О., 2012 р.

А.О. Іванченко

Національний університет
імені В.Н. Каразіна, м. Харків

ПСИХОЛОГО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ “ЛЮБОВ” І ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ

У статті обґрунтовується положення про те, що «любов» присутня у всіх основних ціннісних ідеалах особистості як їх обов'язкова атрибутивна складова. Приведені дані емпіричного аналізу проєкції змісту конструкта «любов» на життєві орієнтири особистості. Показано, що в системі цінностей людини фактор «любов» є домінуючим і детермінує її схильність до прояву креативності як динамічної життєорганізуючої орієнтації.

Ключові слова: любов, повноцінний психофізіологічний розвиток, сексуальна гармонія, схильність до креативності, життєорганізуюча орієнтація.

А.А. Іванченко

ПСИХОЛОГО-ФИЛОСОФСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ КАТЕГОРИИ “ЛЮБОВЬ” И ЕЕ РОЛЬ В РАЗВИТИИ КРЕАТИВНОСТИ

В статье обосновывается положение о том, что «любовь» присутствует во всех основных ценностных идеалах личности как их обязательная атрибутивная составляющая. Приведены данные эмпирического анализа проекции смысло-конструкта «любовь» на жизненные ориентиры личности. Показано, что в системе ценностей человека фактор «любовь» является доминирующим и детерминирует его предрасположенность к проявлению креативности как динамической жизнеорганизующей ориентации.

Ключевые слова: любовь, полноценное психо-физиологическое развитие, сексуальная гармония, предрасположенность к креативности, жизнеорганизующая ориентация.

A.A. Ivanchenko

PSYCHOLOGIC AND PHILOSOPHIC SUBSTANCE OF THE “LOVE” CATEGORY AND ITS ROLE IN THE CREATIVITY’S DEVELOPMENT

In this paper the thesis concerning the presence of “Love” like an obligatory attributive constituent in all the value ideals of the personality is founded. The empirical data analysis of the “Love” sense-structure projection upon the life reference points of the personality are presented. It is shown that the “Love” factor is a dominating one inside the person’s values system and it determines his predisposition to creativity’s disclosing being a dynamic life-organizing orientation.

Key words: love, full-value psychologic and physiologic evolution, sexual harmony, predisposition to the creativity, life-organizing orientation.

Актуальність та постановка проблеми. Благонесучі феномени людської психіки а priori наповнені позитивізмом – цілющою силою, всесвітньою енергією та гармонізуючою філософською субстанцією. І це не дивує, адже стрижнем, основою та стимулом у Житті як філософському понятті виступає не царство Зла, а встановлення Добра, і заперечувати цьому просто безглуздо. У психології

здоров'я та психосоматиці (нових наукових напрямках) позитивогенні феномени грають найважливішу профілактичну роль і виступають діючими факторами, які зберігають здоров'я [1; 2; 8; 14]. Проте, характерною сучасною тенденцією психолого-медичних досліджень є їхнє проектування на всебічне вивчення переважно негативних проявів у життєдіяльності особистості. Повністю обмежити проведення наукових розробок у даному контексті не тільки неможливо, але й не потрібно, оскільки від цього частка їхньої присутності в житті людини не зменшиться. Однак чому б не зосередити більше уваги на позитивогенних явищах!? Адже вони донині залишаються поза широким інтересом вчених і лише в позитивній психології ці прояви людської психіки виступають повноцінним предметом досліджень і їхні результати широко популяризуються закордонними психологами.

Тому, щоб не говорити всує про необхідність вивчення позитивних явищ людської психіки, ми поставили **метою** провести психолого-філософський аналіз категорії “Любов”, обґрунтувати її першорядну значимість в еволюційному саморозвитку особистості та з'ясувати місце фактору “Любов” у контексті розкриття креативності. **Об'єкт** дослідження: категорія “Любов” у структурі креативності, її роль і значимість. **Предмет** дослідження: феномен Любові в рамках соціокультурного буття особистості і його психо-енергетичне значення. **Методи**: теоретичний аналіз і рефлексія, систематизація та узагальнення; опитування та анкетування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Любов, емпатія, синергія, креативність, творчість, обдарованість, добро, духовність, краса, гармонія, атракція, діалог – це далеко не повний перелік позитивних благодіючих проявів людської психіки і добро-формуєчих філософсько-психологічних понять. Серед них варто особливо виділити феномен Любові. У цілому, як нам здається, до найголовніших загальнолюдських ідеалів відносяться Любов, Добро, Краса, Рівноправність і Справедливість. Любов серед них є основною, оскільки вона – та атрибутивна часточка, яка (у тім або іншому обсязі) властива кожному з перерахованих вище ідеалів. І це зрозуміло, тому що без Любові і Добро не

робиться, і Краса не створюється, і Рівноправності не буде, і Справедливості не досягти. Любов – це енергетичне ядро Творення всього й вся в нашому світі, яка володіє потужною й безмежною психоенергією, сила якої здійснює зміну самої особистості і її оточення, це «активність, енергія души, ... это ориентация, распространяющаяся на всех, а не на одного» [11; 14, с. 118]. Любов – передбачений природою ресурсний потенціал кожного з нас. Вона рятує та відводить від деструктивної поведінки та непорядного відношення до інших людей, наповнює життя особистості гармонізуючим змістом і забарвлює його безліччю фарб. Але саме головне полягає в тому, що Любов забезпечує безпрецедентно сильний і нескінченно надаваний невичерпний психо-біоенергетичний підзаряд. Завдання, що стає перед людиною, полягає лише у тому, щоб застосувати цю міць, яку дарує йому Природа, у правильному напрямку (із двох можливих), а саме, у Благо, а не навпаки, що теж, до речі, абсолютно реально і приклад тому – витончені злочини й правопорушення. Вектором напрямку цієї моці служить не що інше, як наявна в людині духовність (яка неодмінно заснована на Любові) та рівень її розвитку. Хоча зародкові слабкі задатки духовності можуть бути, на жаль, задавлені несприятливими, а то й просто деструктивними обставинами або егоїстичними індивідами. Але дозріваючи в духовності як Особистість, людина вчиться протистояти егоцентричності, жадібності, заздрості, агресивності, всьому спектру почуттів, що ведуть її до духовно-моральної деградації [13].

Любов, на наш погляд, фігурує в структурі креативності (яка розуміється як життєстверджуючий, екзистенціально конструктивний рух особистості) в якості направляючої осі та об'єднуючого стержня. Їй визначено самою Природою бути присутньою у соціокультурній еволюції людини. Саме Любов, животворчий корінь якої становлять загальнолюдські духовні цінності, і забезпечує розвиток креативності, яка рухає особистість, що саморозвивається. У рамках міжособистісної взаємодії Любов дає сукупний синергізуючий та енергетизуючий ефект на внутрішньо-емоційному й зовнішньо-поведінковому рівні. Вона – повномірний сумарний інтегратор життєвої енергії, всеосяжний енергетичний

perpetuo mobile і переможна все-живильна міць самого Життя, згідно древньому латинському вислову *omnia vincit Amor* (Віргілій). Людина – дитя універсальної Матері-Природи – реалізовує свої потреби у двох формах: звертаючись до своїх природних корінь (сон, харчування, репродуктивність) і здійснюючи свою соціалізацію. Соціальна потреба переходить із віртуальної в актуалізовану в рамках плюсової/мінусової площини (з різним ступенем наближення до цих двох полярностей), а саме: зі знаком “плюс” – це співіснування з іншими в Любові (як духовної здатності), зі знаком “мінус” – це асоціальна егоїстично-домінантна взаємодія, що являє собою сурогатну похідну від Любові, її антипод, досить часто, однак, присутній у житті.

Проблема любові як самостійний предмет вивчення в більшості сучасних досліджень в основному розглядається в рамках філософії, у психології ж до неї торкаються лише побічно або в контексті емоційного благополуччя (М.В.°Базарова, Д.Ф.°Гильдебранд, О.Ю.°Данилова, А.Б.°Демидов, А.Е.°Ефимов, В.І.°Жулай, Т.В.°Кононенко, В.Ю.°Кришмарел, Н.Ю.°Рыжова, Ж.-П.°Сартр, Л.Н.°Собчик, А.Н.°Чанышев, Л.А.°Шигимагина). У дослідженнях концепту “Любов” були отримані різнобічні результати: була вибудована ієрархія форм любові від «*agare*» (духовно-жертвовного єднання і загальної гармонії) і «*caritas*» (милосердя) до «*egos*» (любовного потягу); розглядався її філософсько-релігійний зміст і універсальний, дискурсивно виражений характер; була доведена її філософсько-соціальна значимість як найважливішої загальнолюдської цінності; свобода і духовність були визначені як базові передумови розвитку любові; аналізувалися її аксіологічні функції; обґрунтовувалася її сутність як вселенської істини й інше.

За останні роки серед вітчизняних психологів намітився деякий, уже більше виразний акцент на благонесучих, позитивогенних проявах людської психіки. Однак по теперішній час «*био- и психоэнергетика любви остаются открытыми*», незважаючи на те, що течія сучасної філософсько-гуманістичної думки висуває «*необходимость научно-психологического анализа такого сложного и важного феномена, каким является человеческая любовь*» [8, с. 75, 86]. І якщо емпірично

(методом накопичення якихось величин, параметрів і статистичних даних) не можна пояснити те, що з'являється перед нами як явище очевидне й реально існуюче (яке фактично, а не ілюзорно проявляється в житті людини), то це свідчить лише про його багатомірність, суперскладність і навіть певну міфічність. Прикладом тому можуть служити пікові переживання в еросі, початі А.^оМаслоу, зафіксувати які в ході дослідження вкрай складно [9; 10]. Проте вони являють собою нормальні емоційні зльоти та падіння та у цьому немає нічого дивного, це цілком обґрунтована життєва синусоїдальна закономірність, це – Життя. Або ж медитація, позитивний вплив якої «оказывается в некоторой степени **тотальным** – затрагивает самые разные аспекты психики и поведения», сприятливо діючи на загальний психофізіологічний стан здоров'я [4, с. 58; 5]. До речі, ідея про те, що Життя підтримується й підзаряджується енергією, яка «является силой всеобщей и имеет космические корни», вже не викликає в наші дні упередження [8, с. 81]. А отже, не слід ставитися скептично до древньосхідних психо-філософських практик, таким як Рейки, Йога і їм подібним, оскільки це техніки та способи енергопоповнення себе й інших людей за рахунок самопідживлення із Всесвіту, наповненого енергією Космосу, Творення й Любові. Тому часто зовсім неможливо пояснити цю об'єктивність як просту арифметичну дію або узагальнення емпіричних фактів, що не піддається математичній логіці. До речі буде сказати, що у давнину люди дійсно беззастережно приймали дані явища без їхнього наукового препарування, тому всілякі випадки зцілення, прояв надлюдських здібностей, еротика оргазму та інше закономірно мали місце на існування й сприймалися просто як даність, яка сама собою розумілася.

Можливо Любов і спонукується енергією Універсуму, маючи неземний космогонічний початок всіх початків, тому що вона а ргіогі закладена в людській природі, у його дійсній сутності, хоча емпірично дана теза не підтверджена навіть у наше техногенне століття. Багатьом людям, однак, більш комфортно бути як усі, не утруднювати себе вихованням любити, не вчитися, говорячи словами Е.^оФромма, «искусству любить» [14]. Любов, як нам здається, означає навіть не “віддавати” або “давати”, а “дарувати” у діалогічному спілкуванні з Іншим,

радує від самого факту дарування та їм же само-енергопоповнює. Тому емоційно-еротичні переживання (різні почуттєві відчуття, що відбуваються, наприклад, під час статевого акту, але саме з коханою людиною) мають дуальну основу: (1) ці любовні психо-фізіологічні переживання – не засіб або ліки від чогось, це – саме Життя, що протікає з максимально райдужним блиском і сяйвом; (2) як *post factum*, вони приносять людині сильну психо-фізіологічну насолоду, забезпечують цілісно гармонізуючу релаксацію, зняття напруги і внаслідок цього є, як установили американські психоаналітики, найдійовішим антистресором.

Про значимість цих почуттєвих відчуттів, про їхню роль в гармонічному розвитку всіх почуттів людини яскраво і переконливо говориться в Камасутрі, трактаті древньоіндійського філософа III-IV століття нашої ери Ватсьяна Малланага. Всупереч існуючій думці, ця книга присвячена не стільки сексуальним технікам (яким відведено лише 20-25% тексту), скільки філософсько-психологічному вченню про взаємовідношення між чоловіком та жінкою з метою забезпечення взаємної гармонії, процвітання всіх здібностей людини і їх інтенсивного розвитку. У досягненні сладострастя та у пізнанні всіх премудростей гармонічної сексуальної поведінки древньоіндійські філософи бачили заставу щасливого, стійкого шлюбу й процвітання суспільства в цілому. Тому в древньоіндійських джерелах, подібних Камасутрі, при описанні сексуальних технік відзначалося, що в ході наближення до еротичного оргазму людина (як чоловік, так і жінка) здатна як би “вплисти” у відкритий йому енергопотік і перебувати на його “хвилях” не протягом декількох секунд/хвилин (як це відбувається під час оргазму), а значно більше. Ефект від таких “плавень” знаходить пряме і швидко діюче віддзеркалювання спочатку в зовнішньому вигляді людини (доброзичлива міміка й поведінка, привітність, чуйність і т.д.), а згодом – на рівні психо-фізіологічного функціонування всього організму: забезпечується цілісна гармонізація на всіх рівнях, яка, як по ланцюговій реакції, поширюється на навколишній простір і оточуючих людей. Підтвердженням тому служить сформований століттями життєвий висновок, що до старості у

щасливому шлюбі є присутньою сексуальна гармонія та що гармонічний секс супроводжує щасливий шлюб. У той же час, відповідно до статистики, причиною шлюбнорозлучних процесів у більшості випадків є статева незадоволеність чоловіка або жінки, що часто приводить до алкоголізму, безробіття, агресії й т.д.. Якщо людина не хоче, не здатна або чомусь не має змоги перебувати в таких “плаваннях”, вона просто не в змозі досягти повноцінної всеосяжної гармонізації, тому рано або пізно настає перенапруга. А звідси виникає дратівливість, озлобленість, агресія та інші прояви аномально-деструктивної поведінки, несумісної з канонами Вселенської Любові. Основи Любові закладаються до і після народження дитини, коли вона сприймає її підсвідомо, інтуїтивно осягаючи любов власних батьків друг до друга і до нього самого. Але як же проблематично це реалізовується в житті! Можливо, тому не всім дано любити по-справжньому, не всі здатні дивитися на обрану ними людину «глазами, не затуманеними вожделением, а просветленными чистой жаждой бытия», що представляє собою «любовь как воплощение жизни тысяч человеческих поколений», як нескінченну Енергію Універсума, як архітипальну схильність кожного з нас [8, с. 76, 80].

На наш погляд, повномірні всеохоплюючі міркування про Любов людини як *homo sapiens*, у яких ігнорується її еротико-фізіологічний аспект, виглядають усіченими, неповними та інфантильними (якщо тільки досліджуване питання не звужується дослідником навмисно або тому, що аналіз проводиться в межах якоїсь окремої науки, наприклад, філософії, соціології). У рамках же психології, як нам здається, святенницьке умовчування еротико-сексуального аспекту Любові було б кардинально нелогічним і невірним, а продовження накладання табу на емоціо-фізіологічну сторону *libido* спрощувало б розуміння феномена Любов як космо-людського поняття. Тим більше, що наукові дослідження останнього сторіччя в різних областях з очевидністю підтвердили життєві висновки й свідчення, зібрані в архіпам’яті всіх народів миру та діючі донині, а саме: інтимна близькість між чоловіком і жінкою (заснована на універсальному почутті Любові) з роками аж ніяк не губить повної гами відчуттів задоволення й гострої приємності, а статеві функції організму не блокуються аж до глибокої старості.

Природно, дуже часто траплялося й трапляється, що життя вносить свої корективи і далеко не кожній людині може пощастити зазнати подібне протягом життя, але **кожному це дано** (у тім або іншому, самою Природою закладеному варіанті, тому – зовсім не утопічному, а реальному).

В рамках сучасної сексології досить детально вивчаються всілякі параметри сексуального здоров'я, що виступає як ««інтегральний комплекс взаємодіюючих компонентів сексуальності – біологічного (анатомо-фізіологічного), соціального, психологічного, соціально-психологічного, – забезпечуючих ... складну систему сексуальних взаимоотношень, приводящих к оптимальной сексуальной адаптации к противоположному полу, сексуальной гармонии в соответствии с нормами социальной и личной морали» [7, с. 265]. Аналізу, як правило, підлягають анатомо-психофізіологічні та соціокультурні особливості сексуальності, морально-етичні й естетичні аспекти подружньої гармонії. Так, була виявлена прямо пропорційна залежність між гармонійністю взаємин у шлюбі та єдністю духовних цінностей, можливістю спільної культурно-творчої самореалізації й наявністю взаємної сексуальної привабливості [7, с. 27-35]. При цьому афективно-емоційна сторона гармонічної сексуальності, її значимість як психо-біоенергетичного поповнення та роль біо-енергетичного підживлення в нормалізації всіх функцій організму людини в облік не беруться. Проводилися лише обрані закордонні психолого-медичні дослідження, у ході яких була зафіксована активація ділянок мозку, які викликають ейфорію, гіперактивність, поліпшення пам'яті, підвищення уваги й працездатності як реакція на фотографію коханої людини [6, с. 369]. Але ж саме біо-енергетизуючі фактори і виступають провідними регуляторами в нормалізації, оптимізації психо-сомо-фізіології та соціоповедінки особистості, що проявляється в запобіганні захворюваності й підвищенні життєвої активності. Винятково ёмко та узагальнено сказав І.С.°Кон: «Битву с сексуальностью ни один политический режим никогда не выигрывал» [6, с. 380]. Справедливість даної думки полягає в тому, що присутня в суспільстві сексуальна безграмотність або антисексуальна істерія свідчать про зневагу

благополуччям, здоров'ям і загальною біоенергетичною аурую його народу. Біоенергетика – як область вивчення позитивогенних ефектів людської психіки – розглядає саме гармонічні сексуальні взаємини, при яких неодмінною умовою циркуляції міжособистісної біоенергії виступає наявність духовно-творчого єднання в подружній парі, чого, до речі, неможливо досягти при негармонійних відносинах. Хоча в цій статті не ставиться завдання висвітлення питання еротико-сексуальної сторони Любові (яке може, до речі, становити **перспективи** нашої подальшої роботи), відмовитися ж від стислого історичного екскурсу й публіцистичного відступу було б нерозумним і неправомірним. Нижче він дається в авторській інтерпретації, відповідно до тематики даного дослідження.

Загальновідомо, що збереглися вкрай нечисленні письмові відомості доісторичного етапу еволюції людини з області її еротико-сексуальної поведінки, яка, зважаючи на все, носила відтінок ритуальності, містичності, стихійності, невпорядкованості та емоційній поверховості. Представники багатьох народів миру намагалися усвідомити й осягнути психофізіологію сексуально-еротичних реакцій людини. Поступово в античних культурах Сходу і Заходу починають вимальовуватися свої специфічні погляди на сексуальність, на її медико-фізіологічний аспект і філософсько-релігійну основу. Зупинимось лише на деяких з них, які представляються нам особливо цінними.

Стародавні греки, що надавали надзвичайне значення красі й мистецтвам, гармонії й величі душі, вихваляли богів любові і краси (Ероса і Афродіту) як носіїв афродізіатичного (тобто, хтивого, сексуального) початку. Платон (428-347 р. до н.е.) писав, що «Эрот – самый человеколюбивый бог, он помогает людям и врачует недуги», але при цьому «люди совершенно не знают истинной мощи любви», мощі фізичного й духовного єднання, що не має нічого загального, на думку мислителя, із задоволенням примітивно-тваринної похоті [12, с. 239-242]. Основоположник медицини Гіппократ (прибл. 460-377 р. до н.е.), лікар в 17-ому поколінні, дослідник по натурі й сучасник Платона, припускав, що при статевому акті виділяється особлива цілюща речовина (яка впливає на організм цілком

оздоровлюючи та загально зміцнюючи), тим самим розділяючи й підтверджуючи думки філософа.

Ще більш просунутими в цьому плані виявилися представники Древнього Сходу. Так, у даоїзмі, що з'явився у середині останнього сторіччя до нашої ери, увага фокусується на інтеграції двох начал Інь (жіноче) і Янь (чоловіче), на нерозривному зв'язку трьох видів енергій, що протікають через весь організм кожної людини: загально-життєвої (яка спрямована на задоволення його природних потреб у їжі й сні), енергії сексуального *libido* (яка націлена на досягнення фізіологічного задоволення) і енергії духу (космічної, надприродної сили Всесвіту). Зрівноважування цих трьох енергетичних потоків лежить в основі філософсько-психологічного даоїстського вчення, у якому, крім інших, є також і пункти, що стосуються конкретних технік еротико-сексуальних з'єднань чоловіка й жінки (включаючи як способи одержання ними синхронного відчуття протікання сексуальної енергії через їхні тіла, так і різні інструкції щодо сексуально-статевих взаємин).

Декількома століттями раніше з'являються древньоіндійські письмові й наскальні свідчення, що підносять сексуальну близькість як ритуал духовного очищення, як спосіб енергопоповнення, як заставу повноцінного розвитку особистості і як вираження толерантної м'якості у взаєминах чоловіка і жінки. У древньоіндійській культурі, згідно єдино прийнятому в індуїзмі етико-філософському вченню, вважалося, що в основі життя людини лежить концепція неподільної єдності тріади, що включає три базові установки, три принципи людської життєдіяльності, які допомагали древнім індійцям і їхнім нащадкам осмислювати власне життя з метою її гармонічного упорядкування: (1) *dharma*, що відображає такі поняття як «установлення», «закон» і «моральний обов'язок» та визначає сімейно-суспільні відносини; (2) *artha*, що означає «суть», «користь» і «вигода», детермінувала матеріально-прагматичну поведінку й стратегію державного керування; (3) *kama*, що позначає «любов», відносилася до чуттєво-емоційного життя, до сфери задоволення почуттів, прагнення й одержання повної еротико-почуттєвої насолоди [3, с. 9]. *Kama* займала істотне місце в древній і

середньовічній культурі Індії, ці знання і зараз передаються з покоління в покоління, але вивчення науки *kama* не відособлено, а служить для реалізації повноцінного розвитку інших двох начал у тріаді.

У древньослов'янських народів і в древніх західноєвропейських культурах є лише одиничні малозначні історичні свідчення їхнього розуміння як еросу, так і сексуальності людини. Пояснення тому можна знайти спочатку в укоріненій патріархальній моралі та святенницькому замовчуванні, а потім в обмеженнях християнської церкви і у консерватизмі суспільства. Під меч пуританського осудження й осуду попадали не тільки маргінальні сексуальні прояви, але й нормальні, передбачені самою Природою акти сексуального вираження й поведінки. Саме тому, при дослідженні проблеми сексуальності характерною була спрямованість на вивчення патологій, аномалій і девіацій. І незважаючи на те, що в епоху Відродження був кинутий заклик до відкритості в розумінні сексуальних проблем, до зняття із сексу підґрунтя гріховності й нечистоти, лише деяким представникам вченого миру, літератури й мистецтва вдавалося відвернути завісу тьми і нівелювати наліт непристойності на табуйованій тематиці. Сексуальність як окрема область людської поведінки почала здобувати свій власний, незалежний статус лише з кінця XIX століття в психоаналізі, психотерапії, а також у філософії. Зараз вона досліджується переважно в медицині та психології, а також у педагогіці, філософії, соціології й інших науках, але в значно меншому розмірі.

Суть даного історико-описового відступу полягає в тому, щоб наглядно показати, що при розгляді сексуальності в узагальнюючому психо-фізіологічному та емоціо-енергезуючому контексті її варто розуміти і як акт насолоди (що підсилює внутрішній позитивізм людини), і як психо-урівноважуючий та здоров'я-зміцнюючий фактор. Більш того: гармонічна сексуальність у сім'ї виражається не тільки в любові до власних дітей, до навколишнього середовища, вона також відображається на виробничій активності. Отже, якщо говорити масштабно, такі сімейні пари «вносять свій вклад в здоров'я и красоту общества в целом», тому «секс ... является биологически здоровым и желательным, так что мы можем говорить о профилактической интимности как о важной общественной

здоровоохранительной мере» [2, с. 83, 88] Якщо аналізувати етико-естетичну сторону сексуальності в рамках категорії “Любов”, то Ерос-*libido* виступає в якості її невід’ємної емоційно-енергетичної і психофізіологічної компоненти, що не є, однак, єдиною. У категорії “Любов” присутні й інші немаловажні складові – Ерос-духовність, Ерос-краса, що надихають до пошуку, до прекрасного, до творчості та до креативності як до внутрішньої життєвої орієнтації в цілому. Виходячи з того, що любов – це смислонаповнюючий стрижень людського життя та енергопоповнююче джерело активності людини, можна зробити висновок про першорядність фактора “Любов” і в структурі креативності.

Для підтвердження даного положення нами було проведено дослідження (2009-2012 рр.), у ході якого вивчалася схильність до розвитку креативності. Був використаний авторський опитувальник, який дозволяв виявити переважаючий у житті респондента загальнолюдський ідеал і ступінь його значимості (для вибору давалися категорії Любов, Добро, Краса, Рівноправність, Справедливість як філософсько-гуманістичні, вселенські універсальні поняття). Ми виходили з гіпотези (згідно з проведенням вище аналізом проблеми): чим виразніше є присутнім фактор “Любов” у життєвих принципах особистості, тим очевидніше внутрішня схильність (готовність) до розкриття креативності; така схильність виступає як особистісна передумова, яка немислима без супутнього підвищення рівня духовності. Вік респондентів – 18-86 років, кількість – 44 чоловіка (студенти, службовці, пенсіонери), 19 з яких входили/входять до експериментальної групи, у якій використовувалася авторська методика щодо розкриття креативності в лінгвонавчанні. Відповідно до результатів дослідження ціннісних життєвих орієнтирів особистості, відповіді респондентів розподілилися в такий спосіб: 1) для 59,1% респондентів категорія Любов є переважаючою, основною, на якій базуються всі інші; у дану групу, до речі, увійшли всі 19 учасників експериментального навчання; 2) 20,4% обрали пріоритетним ідеал Справедливості; 3) 18,2% – ідеал Добра; 4) 2,3% – ідеал Рівноправності. Виявлене істотне зростання показників значимості фактора Любові, характерне навіть для тих, хто не вибрав ідеал Любові в якості пріоритетного: 97,7% всіх опитаних

вважають обов'язковим присутність Любові в побутовій і соціальній активності особистості; на думку 90,9% Любов фігурує (у більшому або меншому обсязі) у всіх п'яти ідеалах як атрибутивний функціональний, але невід'ємний і цементуючий компонент, як рушійна сила; 81,8% думають, що Любов – це початок всіх початків. Аналіз по віковому параметру виявив незначні розходження: ідеал Любові був основним для 59,1% (26 з 44 чоловік: 18-30 років) і для 40,9% (18 з 44 чоловік: 31-86 років), але в цілому ідеал Любові виявився першорядним життєвим принципом і орієнтиром для 82,4%. До речі, згідно попередньої обробці результатів респондентів-італійців, лише 10% з них обрали ідеал Любові як переважаючий серед інших. Подальша робота в руслі порівняльного аналізу намічає ще один напрямок у перспективах наших досліджень, можливо й з іншими етногрупами.

Висновки. Ідеал Любові являє собою базовий ціннісний орієнтир у структурі життєвої самоорганізації особистості, що вказує на внутрішню схильність до розвитку креативності як життє-організуючої орієнтації і продуктивної спрямованості. Любов як фундаментальний позитивуючий феномен має потужний біо-енергетизуючий життєвий заряд і потенціал. Ціннісна значимість ідеалу Любов є, незалежно від віку, найвищою для більшості респондентів, забезпечуючи основу в життєвій самоорганізації.

Список літератури

1. Ананьев В.А. Психология здоровья. Книга 1. Концептуальные основы психологии здоровья. – СПб.: Речь, 2006. – 384 с.
2. Берн Э. Секс в человеческой любви. – М.: Московский кадровый центр, 1990. – 112 с.
3. Ватсьяна Малланага. Камасутра / Пер. с санскр., вступит. статья и комментарий. А.Я. Сыркина. – СПб.: Нева, М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000. – 383 с.
4. Заїка Е.В. Трансцендентальная медитация Махариши: влияние на психику и поведение (анализ зарубежных исследований) // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №7. – С. 55-59.
5. Колісник О.П. Медитація як спосіб активації потенціалу та як шлях духовного саморозвитку особистості // Науковий часопис НПУ імені В.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки: Зб. наук. праць. – К.: НПУ. – 2010. – № 30 (54). – С. 83-91.
6. Кон И.С. Междисциплинарные исследования. Социология. Психология. Сексология. Антропология. – Ростов н/Дону: Феникс, 2006. – 605 с.

7. Кришталь В.В., Гульман Б.Л. Сексология. Нормальная сексология. Т. 1. – Х.: ЧП «Академия сексологических исследований», 1997. – 352 с.
8. Максименко С.Д. Генезис существования личности. – К.: Издательство ООО «КММ», 2006. – 240 с.
9. Маслоу А. Психология бытия. – М.: «Рефл.-бук»; «Венклер», 1997. – 300 с.
10. Маслоу А. Самоактуализация личности // Психология личности. Тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузыря. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 108-117.
11. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. – М.: Апрель-пресс, ЭКСМО-Пресс, 2001. – 252 с.
12. Таранов П.С. Анатомия мудрости: 120 философов: В 2-х томах. – Т. 1. – Симферополь: Реноме, 1997. – 624 с.
13. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М.: Республика, 1994. – 447 с.
14. Фромм Э. Искусство любить. – СПб.: Изд-вд Дом «Азбука-классика», 2008. – 224 с.